

Delmi

Hatbrott med främlingsfientliga och rasistiska motiv

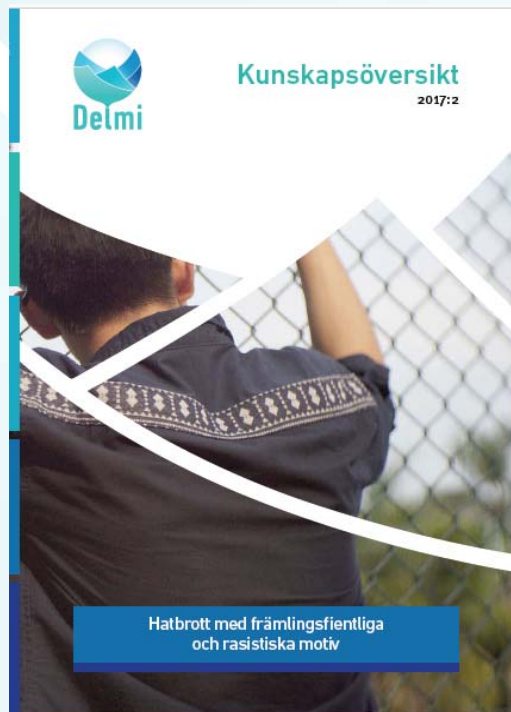
Seminarium om utsatta grupper
Stockholm den 7 mars

www.delmi.se

@Delmigram

Ny kunskapsöversikt

Hatbrott med främlingsfientliga och rasistiska motiv (Delmi 2017:2)

Berit Wigerfelt

bitr professor i IMER, Malmö högskola

Anders S Wigerfelt

bitr professor i IMER, Malmö högskola

Frågor

- Vad är ett hatbrott och hur vanligt förekommande är hatbrott i Sverige?
- Vilka faktorer påverkade införandet om straffskärpning (1994) för vad vi idag kallar hatbrott?
- Vilka orsaker till hatbrott anges i forskningen?
- Vilka konsekvenser får hatbrott?
- Kunskapsluckor?
- Rekommendationer utifrån resultaten i översikten

Generaliseringar

- Kategoriseringar skapar risk för generaliseringar
- Stora skillnader mellan individer i de grupper som behandlas i översikten
- Men för att kunna identifiera underordning och sårbarhet använder vi identitetspositioner som exempelvis romer, muslimer, judar och afrosvenskar i texten

Metod

- Tidigare forskning
- Egna studier med fokus på djupintervjuer och fokusgruppsintervjuer inom två forskningsprojekt (VR och Brottsoffermyndigheten)

Vad är ett hatbrott?

- Begreppet saknar en allmänt vedertagen definition såväl nationellt som internationellt
- Ordet hatbrott finns inte i lagstiftningen. Begreppet finns inte i någon lagregel och är inte en egen brottsrubricering, däremot omfattas hatbrott av straffskärpningsregeln
- Gärningsmannens **motiv** till brottet är avgörande för huruvida ett hatbrott begåtts eller inte
- Idag omfattas tre kategorier av lagstiftningen:
 - etnisk bakgrund, ras, hudfärg eller nationalitet
 - religiös tro (trosbekännelse) eller icke tro
 - sexuell läggning (samt annan liknande omständighet)

Hatbrott ses ibland som **paraplybegrepp** i Sverige:

- Olaga diskriminering, hets mot folkgrupp och straffskärpning

Olika kategorier i olika länders lagstiftningar.

- **USA:** delstaterna har egen lagstiftning:
- 32 delstater har kategorin funktionshinder, 28 kön, 14 ålder och 5 hemlösa

Lagstiftning rörande hatbrott finns i BrB 29 kap 2, punkt 7.

”Såsom försvårande omständigheter vid bedömningen av straffvärdet skall, **vid sidan av vad som gäller för varje enskild brottstyp, särskilt beaktas...**”

...7. Om **ett motiv** för brottet varit att **kränka** en person, en folkgrupp eller en annan sådan grupp av personer på grund av **ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller annan liknande omständighet...**”

Hatbrott som vardagliga kränkningar

- Brotten utspelas ofta inom ramen för vardagliga rutiner – ex. tvättstugan
- Ofta inte isolerade händelser utan en form av process (de har en "förhistoria" och fortsatta konsekvenser)

Straffskärpning införs i Sverige

1994 infördes i Sverige en straffskärpningsregel för brott med "rasistiska motiv" och 2002 (tydligt) även för brott med "homofobiska inslag".

Bakgrund (bl.a.)

- öppet rasistiskt våld
- tendens till mer fokus på brottsoffer
- påverkan från den amerikanska lagstiftningen

Varför straffskärpning?

- Orsakar större skada
- Ett brott mot mänskliga rättigheter
- Skickar ett motbudskap genom strängare straff – offren får upprättelse
- Offer som redan är utsatta sedan tidigare
- Normförändring

- Hatbrottsoffer – hela ”gruppen/kategorin” drabbas – hot mot demokratin?
- “Spridningseffekt”, rädslan kan även sprida sig till andra ofta utsatta grupper
- Media

Enligt vissa forskare orsakar hatbrott svårare psykiska "skador" i jämförelse med likande brott utan hatbrottsmotiv:

- långsiktig kraftig rädsla, depression, ångest, panikattacker, problem med självförtroende, sömnsvårigheter, stress, trauma men också fysiska symptom

Kritik

- Hatbrottsbegreppet leder till större motsättningar mellan olika grupper
- Straff räcker inte, mer förebyggande arbete behövs
- Lagstiftningen fokuserar på gärningspersoner (individuella handlingar) – enskilda fall – inte på strukturer.

Teorier om orsaker och beteenden vid hatbrott

Sammanfattnings visar genomgången av forskningen att det finns såväl individuella som sociala och strukturella faktorer som får en person till att begå ett brott mot en annan individ på grund av den senares grupptillhörighet.

- Saknas i stort sett "egna" teorier inom hatbrottsforskning – många gånger tvärvetenskaplig forskning

Statistik

- Hur många som utsätts för hatbrott är osäkert.
- Antagligen är mörkertalet stort

Enligt Nationella trygghetsundersökningen (publicerad 2014 men med siffror från 2013), som bygger på självrapporterad utsatthet, blev ca 136 000 personer utsatta för främlingsfientliga/rasistiska hatbrott.

Varför inte anmäla?

- Händelsen ses som trivial eller osäkerhet om vad ett hatbrott är
- Vill inte delta i en rättsprocess (inte bli offentligt)
- Tror inte att en anmälan leder till något
- Papperslösa/irreguljära
- Rädsla för vedergällning från förövare
- Rädsla för polisen/rättsväsendet

Antal anmälningar 2014 (Brå)

TOTALT 6 270 anmälningar

- 69 % främlingsfientliga/rasistiska.
- 10 % homo-, bi- eller heterofobiska.
- 20 % antireligiösa (8 % islamofobiska, 4% antisemitiska och 8 % övr. religioner).
- 1 % transfobiska.

Brottsstruktur

Olaga hot och ofredande	43 %
Våldsbrott	15 %
Ärekränkning	14 %
Hets mot folkgrupp	11 %
Skadegörelse och klotter	7 %
Olaga diskriminering	3 %

Kategorier i översikten

- Afrofobiska hatbrott
- Antiromska hatbrott
- Antisemitiska hatbrott
- Islamofobiska hatbrott

- Hatbrott på nätet

- Olika etniska och religiösa kategorier har skilda förutsättningar i det svenska samhället.
- Historiska händelser och processer har skapat över- och underordning i olika varianter.
- Afrofobi, antiziganism, antisemitism och islamofobi har sina egna historiska grunder.
- Vissa gemensamma mönster – fördomar och handlingar mot grupper som anses "annorlunda".

Kunskapsluckor

- Komparativa studier
- Hantering av utsatthet
- Teorier anpassade för hatbrottsfältet
- Media/sociala mediers påverkan på hatbrott
- Kopplingen attityder och hatbrott
- Förebyggande åtgärder
- Sammanfattningsvis behövs både fler övergripande och fördjupade studier kring hatbrott i Sverige

Några förslag på åtgärder

- Låg anmälningsbenägenhet – förtroende för polisen och rättsväsendet behöver stärkas.
- Krävs fördjupad utbildning och fortbildning kring diskriminering, attityder och hatbrott
- Rättsväsendet – behövs återkommande utbildning för åklagare och domstolar
- Målsägarbiträde/stödperson (jmf. sexualbrott och relationsvåld)
- Inrätta fler speciella polisenheter med fokus på hatbrott

Förslag på åtgärder

- Ökat stöd till civilsamhällets arbete mot hatbrott, inte minst till ofta utsattas egna organisationer (hjälp till självhjälp, egenmakt)
- Föreningar kan utbilda om hatbrott och motverka negativa attityder gentemot andra grupper
- På sikt – strukturella och institutionella åtgärder – räcker inte med lagstiftning

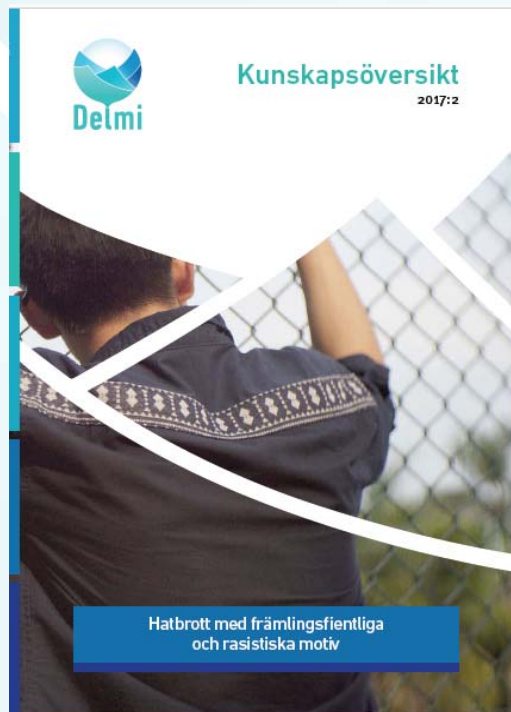
Avslutningsvis

- Misstro till samhällets förmåga att ge skydd och stöd till sina medlemmar
- Människors känsla av övergivenhet

= två bärande anledningar till att hatbrott kan anses värre än likvärdiga brott utan hatbrottsmotiv.

Tack!

Hatbrott med främlingsfientliga och rasistiska motiv (Delmi 2017:2)

Berit Wigerfelt

bitr professor i IMER, Malmö högskola

Anders S Wigerfelt

bitr professor i IMER, Malmö högskola

www.delmi.se

@Delmigram